

Проблемні питання підготовки експертних кадрів за спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження»

Іван Яценко

Д-р вет. наук, проф., ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8903-2129>, e-mail: yacenko-1971@ukr.net

Обґрунтовано змістовну складову вказаних програм підготовки з метою підвищення ефективності роботи у даному напрямі судово-експертної діяльності.

Ключові слова: судово-ветеринарна експертиза; судовий експерт; підготовка кадрів.

Problematic Issues of Training Expert Personnel in the Specialty 18.1 Veterinary Research

Ivan Yatsenko

The substantive component of the indicated training programs has been substantiated with the aim of increasing the efficiency of work in the field of forensic activity.

Keywords: forensic veterinary examination; forensic expert; personnel training.

Питанням професійної підготовки судових експертів у спеціальній літературі приділяється багато уваги [1—9]. Професійна підготовка судово-ветеринарних експертів із експертної спеціальності 18.1 Ветеринарні дослідження, як і проведення судово-ветеринарних експертиз, зараз в Україні здійснюється винятково в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України (далі — ННЦ ІСЕ), за ініціативи якого 2019 року ця експертна спеціальність була започаткована в системі експертних установ України. З огляду на це та актуальність вказаного напрямку досліджень, зазначаємо про необхідність відкриття експертної спеціальності 18.1 Ветеринарні дослідження і в інших НДУСЕ України, адже більшість регіонів України не забезпечені судово-ветеринарними експертами, а кількість правопорушень щодо тварин, особливо жорстокого поводження з ними, щорічно стрімко збільшується.

На нашу думку, особа, яка має намір отримати вперше або підтвердити кваліфікацію судового експерта за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження», повинна обов'язково мати вищу ветеринарну освіту, кваліфікацію лікаря ветеринарної медицини ступеня вищої освіти магістр або спеціаліст у галузі знань 21 «Ветеринарна медицина», за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина».

Атестацію претендентів здійснюють шляхом проведення кваліфікаційного іспиту, що

відповідає п. 4 розділу IV Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів (далі — Положення про ЦЕКК) [10].

В Україні підготовка судових експертів за будь-якою експертною спеціальністю здійснюється у 2 етапи: 1) опанування теоретичних засад, організаційних і процесуальних питань судової експертизи; 2) оволодіння спеціальними питаннями у сфері конкретної експертної спеціальності. Для успішного проходження підготовки або стажування, а також атестації претендентів на отримання кваліфікації судового експерта за експертною спеціальністю 18.1 Ветеринарні дослідження в ННЦ ІСЕ підготовлені та затверджені головою ЦЕКК три окремі програми, у розробленні яких ми брали безпосередню участь.

Програма підготовки № 1 розрахована на лікаря ветеринарної медицини, який вперше виявив бажання отримати кваліфікацію судового експерта, програма № 2 — для судових експертів за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження», які мають намір перший раз підтвердити кваліфікацію судового експерта, програма № 3 — для судових експертів, які мають намір підтвердити кваліфікацію судового експерта за вказаною експертною спеціальністю в черговий раз. Програми підготовки або стажування передбачають проведення лекційних та практичних занять, підготовку проєктів висновків та проведення їх рецензування у разі

присвоєння кваліфікації судово-ветеринарного експерта або рецензування копій висновків у разі підтвердження кваліфікації судово-ветеринарного експерта.

У п. 2 розд. III Положення про ЦЕКК [10] регламентується мінімальний обсяг часу на підготовку або стажування судового експерта з будь-якої експертної спеціальності, зокрема, у разі присвоєння кваліфікації судового експерта — 40 академічних годин (програма № 1); у разі першого підтвердження кваліфікації судового експерта — 32 академічні години (програма № 2); у разі наступних підтверджень кваліфікації судового експерта — 24 академічні години (програма № 3). Проте ми вважаємо, що для підготовки судових експертів за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження», урахуваючи її специфіку, зазначеного вище обсягу часу недостатньо, у зв'язку із чим пропонуємо його збільшити.

На підставі аналізу стану підготовки судово-ветеринарних експертів в Україні нами виявлено певні проблемні питання, що потребують розв'язання. У даній роботі розглянемо деякі з них:

- недостатня кількість атестованих судово-ветеринарних експертів в Україні (нині їх 4);
- недостатня кількість затверджених і внесених до державного Реєстру методик судово-ветеринарних досліджень (нині затверджено 2 методики, решта — на стадії розроблення, апробації та впровадження);
- недостатня кількість розроблених методичних рекомендацій та інших апробованих наукових джерел навчально-методичної, довідкової літератури тощо, внесених до Переліку рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що можуть бути використані для професійної підготовки судово-ветеринарних експертів, зокрема, в онлайн-режимі;
- необхідне постійне поповнення та оновлення бази мультимедійних презентацій, відеофільмів щодо проведення судово-ветеринарної експертизи, які могли б бути використані для навчання і самопідготовки судово-ветеринарних

експертів. Нині такі матеріали перебувають на стадії розроблення;

- гостро стоїть і питання щодо спеціальних приміщень для судово-ветеринарного розтину трупів тварин (моргу), судово-ветеринарного дослідження живих підекспертних тварин, а також належного обладнання таких приміщень, які можна було б використовувати як базу для відпрацювання судово-ветеринарних методик із лікарями ветеринарної медицини, які мають намір отримати кваліфікацію судового експерта за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження».

Для розв'язання виявлених проблем пропонуємо:

- 1) розробити окрему освітню програму «Судова ветеринарна експертиза» у закладах вищої освіти України в межах концепції «Єдине здоров'я» як початкову ланку в багатоступінчастій системі підготовки судово-ветеринарних експертів;
- 2) визначити, що претенденти на посаду судово-ветеринарного експерта повинні мати належний і достатній рівень обізнаності у галузі ветеринарної медицини взагалі та судово-ветеринарної експертизи зокрема, а також досвід практичної діяльності у галузі ветеринарної медицини не менше одного року в Україні або за кордоном, або наявність наукового ступеня кандидата або доктора ветеринарних наук, або доктора філософії за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»;
- 3) створити належну матеріально-технічну базу для обладнання спеціальних приміщень для розтину трупів та дослідження живих тварин під час проведення судово-ветеринарних експертиз та у процесі підготовки (стажування) судових експертів за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження»;
- 4) продовжити розроблення та впровадження дидактичних матеріалів (конспектів лекцій та практичних занять, мультимедійних презентацій, відеофільмів, навчальних посібників тощо); активно використовувати ефективні інформаційно-телекомунікаційні засоби навчання;
- 5) розробити й упровадити в судово-експертну діяльність «Рейтингову систему діяльності

судового експерта», яка б містила комплекс критеріїв його оцінювання, зокрема, кількість підготовлених висновків судового експерта, наукову діяльність (публікаційна активність, кількість розроблених експертних методик і методичних рекомендацій, підготовлених підручників, навчальних посібників, довідників, атласів тощо; керівництво аспірантами та докторантами, участь у наукових форумах, наставництво, підготовка дисертаційної роботи, виконання адміністративних функцій у НДУСЕ тощо), результати якої впливали б на мотивацію праці судового експерта: рівень його заробітної плати, заохочень, зокрема, можливість отримувати державні або відомчі нагороди тощо.

На нашу думку, упровадження в судово-експертну діяльність наведених пропозицій позитивно вплине на вдосконалення процесу підготовки судово-експертних кадрів, а загалом — на підвищення ефективності судово-експертної діяльності.

Перелік джерел посилання

1. Сімакова-Єфремян Е. Б. До питання про взаємозалежність європейських інтеграційних процесів і тенденцій інтеграції спеціальних знань в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2017. Вип. 17. С. 152–158.
2. Яценко І. В. Концептуальні засади професійної підготовки судово-ветеринарних експертів у державних спеціалізованих експертних установах України. *Криміналістика і судова експертиза*. 2023. Вип. 68. С. 731–766. DOI: 10.33994/kndise.2023.68.71 (дата звернення: 28.03.2024).
3. Мулик Я. І. Організація підготовки та атестації судових експертів: основні вимоги та обмеження. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.1.105 (дата звернення: 28.03.2024).
4. Listos P., Gryzinska M., Kowalczyk M. Analysis of cases of forensic veterinary opinions produced in a research and teaching unit. *Journal of forensic and legal medicine*. 2015. Vol. 36. P. 84–89. DOI: 10.1016/j.jflm.2015.08.002 (дата звернення: 28.03.2024).
5. Benetato M. A., Reisman R., McCobb, E. The veterinarian's role in animal cruelty cases. *Javma-journal of the american veterinary medical association*. 2011. Vol. 238. Is. 1. P. 31–34. DOI: 10.2460/javma.238.1.31 (дата звернення: 28.03.2024).
6. Parry N. M. A., Stoll A. The rise of veterinary forensics. *Forensic Sci Int*. 2020. 306:110069. DOI: 10.1016/j.forsciint.2019.110069 (дата звернення: 28.03.2024).
7. Ткаченко Н. М. Удосконалення професійної підготовки судового експерта – важливий фактор розвитку експертної дидактики. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Вип. 18. С. 203–214. DOI: 10.32353/khrife.2018.22 (дата звернення: 28.03.2024).
8. Угровецький О. П., Свідерський О. О., Спіцина Г. О. Формування професійного менталітету співробітників судово-експертних установ України. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики* : зб. мат-лів міжнар. наук.-практ. конф.-полілогу (Харків, 15–16.04.2021). Харків, 2021. С. 83–85.
9. Кісіль Н. В., Гуцул В. О., Ярошовець В. М. Підготовка судових експертів в установах Міністерства юстиції України: проблемні аспекти та можливі зміни у законодавстві. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. № 6 (18). С. 67–78. DOI: 10.32689/2617-9660-2021-6(18)-67-78 (дата звернення: 28.03.2024).
10. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів : затв. наказом Мін'юстиції України 03.03.2015 р. № 301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> (дата звернення: 28.03.2024).